

TECHNOLOGIJOS PERDAVIMO MODELIŲ APŽVALGA

Šiame priede yra pateikiama pagrindinių technologijų perdavimo modelių apžvalga jų raidos aspektu¹.

Taikomumo modelis

Taikomumo modelis (*angl.* „The Appropriability Model“), kuris buvo sukurtas penktajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje, yra vienas pirmųjų modelių, apibrėžiančių technologijų perdavimo procesą. Modelis pabrėžia tyrimų kokybės svarbą bei konkurencingos rinkos įtaką technologijų perdavimo proceso eigai bei tyrimų rezultatų panaudojimui.

Išskirtinis šio modelio bruožas yra tas, kad technologijų perdavimo procesas yra laikomas nekontroliuojamu. Jis vyksta natūraliai, technologijai pasiekus reikiamą kokybės lygį ir atsiradus naujų technologijų vartotojams. Taigi pagal šį modelį technologijų perdavimo mechanizmas nėra reikalingas, o institucijos šiame procese neatlieka reikšmingo vaidmens.

Šis modelis yra labiau teorinio pobūdžio ir materialiai neegzistuoja kaip sistema.

Žinių panaudojimo modelis

Žinių panaudojimo modelis (*angl.* „The Knowledge Utilization Model“), sukurtas aštuntajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje, turėjo didžiulę įtaką tolesnei literatūrai, susijusiai su technologijų perdavimo procesu. Šiame modelyje išskiriami du aspektai, turintys didžiausią reikšmę technologijų perdavimo procesui:

- Komunikavimas tarp tyrėjų ir technologijų vartotojų;
- Organizacinių barjerų arba tarpininkų, skatinančių technologijų perdavimą, įtaka.

Tai pirmasis modelis, aiškiai apibrėžiantis, kaip efektyviai susisteminti ir panaudoti žinias, siekiant perkelti naujas technologijas į rinką. Modelyje pabrėžiamas technologijų perdavimo ekspertų poreikis. Technologijų perdavimo sėkmę galima užtikrinti tik pritaikius išradimus vartotojų poreikiams, todėl nuolatinė komunikacija tarp tyrėjų ir technologijų vartotojų yra būtina.

Šis modelis dažniau taikomas inicijuojant užsakomuosius tyrimus, kai technologijų perdavimo institucija yra atsakinga už sutarčių vykdymą. Modelis kritikuojamas dėl linijinio (vienos krypties) pobūdžio – pagal jį, technologijų perdavimo procesas prasideda ekspertų veikla ir baigiasi išradimą pristačius vartotojams. Be to, tyrimų kryptys yra nustatomos nedidelio įtakingų vartotojų rato, sprendžiamos konkrečios verslo problemos, todėl technologijų perdavimas nesukuria naudos plačiajai visuomenei.

Komunikacijos modelis

Komunikacijos modelis (*angl.* „The Communication Model“) apjungia abu aukščiau paminėtus modelius ir yra įvardijamas kaip pirmasis modernus Technologijų perdavimo (TP) modelis. Pagal šį modelį, technologijų perdavimas yra apibūdinamas kaip komunikacijos ir informacijos tėkmės procesas. Technologijų kūrėjai ir vartotojai yra tik informacijos perdavėjai, o ne galutinis technologijų

¹ Šaltinis: Szali, A. W., Haslinda, A., Jegak, U., Raduan, C. R.. *Evolution and development of technology transfer models and the influence of knowledge-based view and organizational learning on technology transfer*. Research Journal of International Studies, 2009.

perdavimo proceso taškas. Remiantis šiuo modeliu, technologijų perdavimo proceso esmė – kurti lengvai pritaikomas, visuomenei naudingas technologijas.

Technologijų perdavimas šiame modelyje yra paremtas strategine partneryste. Siekiant kurti visuomenei naudingus produktus, universitetas privalo formuoti aljansus su verslo įmonėmis. Taigi technologijų perdavimo procesas suvokiamas kaip regioninės plėtros variklis.

Šis modelis kritikuojamas dėl dviejų pagrindinių problemų:

- Racionalumo trūkumas dėl politinės įtakos technologijų perdavimo procese daro didelę įtaką tyrimų kokybei ir technologijų įsisavinimo efektyvumui. Tai turi neigiamos įtakos privataus kapitalo, skirto naujų tyrimų vykdymui, pritraukimui.
- Remiantis šiuo modeliu, technologijų perdavimo procesas tampa labiau politine, o ne moksline veikla. Tokiu būdu tyrimų tematikos tampa netikslingos, jų komercinė vertė ženkliai sumažėja.

Komunikacijos modelis įtvirtino universiteto pozicijas ekonominėje plėtroje, šiuo metu yra plačiau naudojamas technologijų rinkodaros veikloje.

„Rebentisch ir Ferretti” modelis

Rebentisch ir Ferretti sukūrė modernų teorinį technologijų perdavimo modelį (*angl.* „Rebentisch and Ferretti’s Model“), kuris technologijų perdavimą apibūdina kaip kompleksinį vadybos procesą, apimančią technologijos formavimo, materializavimo ir diegimo aspektus.

Remiantis šiuo modeliu, technologijų perdavimo procesas apibrėžiamas kaip “aktyvus materializuotų žinių judėjimas tarp institucijų“. Technologijų perdavimo modelis susideda iš keturių pagrindinių dalių:

- Perdavimo apimties;
- Perdavimo metodo;
- Žinių sandaros;
- Organizacinių gebėjimų perduoti ir įsisavinti žinias.

Modelis suformavo nuostatas, kad technologijų perdavimo sėkmė priklauso ne tik nuo technologijas kuriančiosios, bet ir jas naudojančios institucijos gebėjimų. Šis modelis dažnai naudojamas aplinkoje, kurioje yra formuojama kritinė masė, reikalinga technologijų perdavimui. Svarbu ir tai, kad šis modelis pabrėžia intelektinės nuosavybės valdymo politikos svarbą tyrimų institucijose.